

Stěžovat si? To vězeňský systém nezná

Zažil jsem rasismus, útoky a viděl víc drog než za celý život, popisuje jedenáctiměsíční pobyt ve vězení s dozorem **Vít Hassan**, jehož se zastal Ústavní soud.

LN Jak vypadal váš nástup do vězení?

Nastoupil jsem v poslední možný den. A to za pět minut čtyři v Ruzyni. Někde uvnitř jsem doufal, že jeden z opravných prostředků vyjde. Snažil jsem se tu dobu strávit nějakým smysluplným způsobem. Hodně jsem klikoval. Já se nezdám, ale běžně jsem dělal i sedm set kliků za hodinu. Začal jsem taky běhat. To mě po psychické stránce drželo nad vodou.

LN Jak jste si to měřil?

Za hodinu jsem udělal nejvíc 85 koleček, přičemž jedno mělo 150 metrů. Jestli dobře počítám, je to nějakých dvanáct kilometrů za hodinu. Dokonce jsem vyhrál jeden závod, kterého se účastnili jen ti nejlepší běžci. Jinak to bylo v Ostrově nad Ohří mimořádně nesnesitelné. Přestože se jedná o mírnější typ vězení (s dozorem), považuji ho za otřesné vězení.

LN Proč?

Otevřeně vám řeknu, že do Ostrova se vězni nechávají přeřadit jen proto, že jsou tam vícekrát trestaní vězni po polovině trestu mnohem častěji podmíněně propouštěni než v ostatních věznicích.

LN Co vám nejvíce utkvělo v paměti?

Rád bych předešel potenciálnímu křivému obvinění, ale v Ostrově je ve vysoké míře přítomné romské etnikum. Jsou to Romové většinou ze severních Čech. Ve valné většině se jedná o nejnížší skupinu Romů, takzvané degeše.

Setkal jsem se tam s lidmi, kteří neuměli číst ani psát pohledy. Setkal jsem se tam i s jedním chlapem, který říkal, že sedí již šest let a z toho už čtyřikrát zažil přestupný rok. Byl tam kluk, který neuměl přechít čas z digitálních hodinek.

LN A jeden nejsilnější moment?

Když jsem přišel poprvé na oddíl, sáhl jsem v jednu chvíli instinktivně po foťáku. Viděl jsem totiž něco naprosto šíleného. Vešel jsem do kuárny, kde seděl proplešatělý travestita s copánkem na temeni, který si říkal Tereza. Nad půlmetrovým ohýnkem si tam na mříži griloval špekáčky a přitápěl si rozlámaným koštětem. Koukám a říkám si: „Sakra, tak tohle by vyhrálo Czech Press Photo!“ To byla jedna z vůbec nejsilnějších vizuálních vzpomínek v životě.

LN Jak to mohl dozor věznice dovolit?

Oni o tom nevěděli. To samozřejmě šlo. Děly se tam mnohem horší věci.

LN Jaké?

Mobil je tam úplně normální věc. Vím, jak do vězení propašovat mobilní telefon, aniž by si toho kdokoli všiml. Nebudu to říkat, ale vězte, že je to know-how, které byste neuhádli. Drog jsem tam viděl víc než za celý život na svobodě dohromady. Hlavně se jedná o pervitin.

LN Kde na to vězni berou peníze?

Vězni si nechávají posílat pervitin, který je ve vězení nesmírně drahý. Platí se za něj tabáky anebo někdo z rodiny pošle někomu jinému peníze na účet. S drogami jsem ale nikdy neměl nic společného.

LN Setkal jste se s násilím?

Vystřídal jsem tři oddíly věznice. Nepatřil jsem k fyzicky nejslabším. Asi tak bych to řekl.

LN To je fyzická dispozice tolik důležitá?

Pro toho, kdo je na tom fyzicky nejhůř, je to velmi špatné. Vězni si vybírají fyzicky slabé jedince k šikaně. Mnoho z nich se totiž nudí a šikanou jiných se baví. Pro ně je totiž největším trestem nuda.

LN Jaká hierarchie platí za mřížemi?

Musím začít od takzvaných barákových. To je zpravidla namakaný, velký a dost pokérováný chlap, který vedl bodyguardy anebo ochranky na diskotékách. Jeho úkolem je, aby na oddíle, kde je něco mezi 50 až 80 vězni, byl klid. Aby se vězni neprali. Za to má od vychovatelů a dozorců nejružnější úlevy. Do toho je ve vězení spousta práskačů. Konfidence je ale vězni velice tvrdě trestaná.

LN Proč na sebe vězni práskají?

Chtějí si díky tomu snížit trest na polovinu a získat kladné hodnocení. To se týká udávání drog, mobilů a tetovacích strojků, což je jinak velmi oblíbená kratochvíle. Při tetování hrozí rozšíření nákazy žloutenky typu C, kterou tam ostatně mělo hodně vězňů.

LN S jakým typem násilí na slabších jste se tam setkal?

Byl tam takový vyhublý modrooký blondáček, feťák. Na jeho oddíle dělal zástupce barákového jeden kriminálník. Jednou na večerním sčítáku (*sčítání vězňů, které probíhá za přítomnosti některého z dozorců čtyřikrát denně – pozn. red.*) přišel k tomu blondáčkoví, udělal na něj vysokou nohu a skopl ho dolů. V tom se svalil a ten vězeň se po něm doslova prošel. To bylo těsně před sčítákem. Tohle mu dělal opakovaně. Nebo mu spálil průkazku a pak mu řekl, že ji má poničenou, a vrazil mu facku. Důležitý je být asertivní a nic si od spoluvězňů nenechat líbit.

LN Proč?

Jakmile si jednou ve vězení necháte něco líbit, bude se to pro zábavu všech opakovat. Všichni budou okamžitě vědět, že jste si to nechal líbit. Takový konflikt jsem taky zažil.

LN Co se stalo?

Mým rajonem byl úklid záchodů. Měl jsem je jednou perfektně vyčištěné, ale podlaha byla ještě mokrá. Jeden kluk tam chtěl jít. Říkám mu ne, tady se teď nesmí šlapat. Upozorňuji, že ve vězení je oblíbená hra ničit si vzájemně práci. Věděl jsem, že kdybych mu to dovolil, dělal by mi to naschvál pokaždé. Musela proto následovat demonstrace síly.

LN A jak to pokračovalo?

Za pět minut se tam vrátil a já mu znovu říkám, že tam nemůže jít, protože je to ještě mokré. On měl nějaké kecy, tak jsem mu vlepil facku, tím to skončilo. Když jsem se večer vracel z koupelny, čekali na mě na mé cimře dva chlapi. Jeden byl v minulosti profesionální boxer. Dostal jsem dva údery na žebra, takže jsem je měl ještě půl roku naražená. Druhý mi dvojfackou zlámal nos a museli mi ho v nemocnici rovnat. Hlavní ale je nic z toho neříct.

LN Z jakého důvodu?

To když v kriminále řeknete, útočník za to vyfasuje dvojnásobek trestu, co by dostal za stejný trestný čin na svobodě. Kluk, který šel do vězení původně na dva roky, dostal šest let navrch za to, že jinému vězni přerazil sanici. V momentě, kdy to řeknete, jste brán jako konfident. Mezi vězni bývají propletené vztahy, a to i na jiné oddíly. I když vás vychovatelé přemístí jinam, mohou vás tam za zvýšení trestu pro jejich kámoše dokopat. Není možné si stěžovat. Tohle český vězeňský systém absolutně nezná.

LN A jak jste po svém napadení zareagoval?

Nemohl jsem se pořádně hýbat. Naštěstí mě tam jeden dozorce slyšel sténat, viděl zakrvácený nos a vytáhl mě ven. Pak mi rovnali nos v nemocnici v Ostrově. Žebra na rentgenu nebyla zlomená, jen silně naražená. Tři měsíce jsem poté nemohl cvičit. To byl pro mě dost citelný trest, skoro víc, než kdyby mi dali do huby. Když jsem se vrátil z nemocnice, dali mě ihned na jiný oddíl, kde jsem musel lézt na palandu do patra.

LN Zkuste popsat, jak takový oddíl vlastně vypadal.

Na jedné straně byl katr a pak dlouhá chodba s cimrami na obou stranách. Na konci byla chodba se záchody. Na oddílu, kde jsem skončil, byly pouze čtyři záchody za plastovým závěsem. A pak zmíním ještě sprchy, které se nalézaly mimo oddíl, dole v baráku. Těch bylo sice 25, ale někdy fungovalo jen 13 z nich na třeba i 75 lidí. Mytí v teplé vodě pod sprchami bylo jen dvakrát týdně.

LN Několikrát jste akcentoval romské vězně. Jaký to má důvod?

Co jsem zažil za rasismus z jejich strany, bylo neuvěřitelné. Dřív jsem se jich přitom zastával a jako aktivista chodil na demonstrace za jejich práva. Vůči mně byli někteří dost rasističtí, což v době, kdy se řeší migrace a já mám vizáž a jméno, jaké mám, bylo velice nepříjemné. Považovali mě za muslima a uprchlíka. Bílé Čechy jeden barákový Rom oslovoval „psí hlavy“. Gadžové byli nuceni chodit zalévat kafe na druhou stranu oddílu. Některým brali snídani. Nemohli to ale říct, protože by daný vězeň dostal kázeňák (*kázeňský trest za špatné chování – pozn. red.*), a nedostal by se tak po polovině trestu ven z vězení. Na oddíle by takovému konfidentovi jiní vězni udělali ze života peklo.

LN Co ostatní etnika?

Za nejlepší vězně bych označil Vietnamce. V jejich případě jsem se nesetkal s žádnými problémy, jelikož byli tišší a nikoho si nevšímali. Byli tam hodně za výrobu a distribuci drog. Pak tam byl jeden černoch. Na něj si nejprve pár vězňů dovolovalo, když tam pak ale přišel druhý, už z nich zase měli všichni strach.

Velké problémy jsem měl is white-trash feťáky, což je bílý odpad společnosti. Za bílý odpad společnosti považují takové lidi, kterým je třicet, ale mnozí z nich mají již odsezeno i deset let vězení a v životě toho opravdu moc nedokázali. Venku dvacetkrát za den něco ukradnou, prodají to, za získané peníze nakoupí drogy a píchají si je.

LN Pamatujete si na nějakou mimořádnou událost?

Zažil jsem útěk Tomáše Kisse, který se mnou byl na cimře. Náhoda, že se v ní setká nevinný a kluk, jemuž se povede z věznice utéct, je přitom jedna ku mnoha milionům. Dělal jsem si okolo toho tehdy zápisky. V noci přeřezal mříže na záchodech. Byl to vyzábělý zlodějíček aut. Den před tím za mnou navíc přišel s položeným výrazem ve tváři a říkal mi, že za vykrádání aut sedí již potřetí, ale tentokrát to psychicky nezvládá.

Jednalo se o mistrovský kus, protože mříže přeřezal v místě, kde byl zevnitř rám oken a nebylo vůbec vidět, že je mříž vyhnutá ven. Vzniklý prostor, kterým se protáhl, měl tak 30 na 30 centimetrů. Navíc seskočil ven z šestimetrové výšky, já si to pak měřil, a to ještě musel v letu minout zábradlí, za které nějak dopadl. Normální člověk by měl v takové chvíli zlámané nohy. On ne.

Dozorci byli rozčilení, že to prý byl první útěk za posledních 25 let. Ostatně stejně tak dlouho tam nepamatují justiční omyl, který se stal mně.

MARTIN SHABU